

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYATNI RIVOJLANTIRUVCHI USLUBIY SHAKLLAR

F.U. O‘rinova

FarDU dotsenti, p.f.n

M.J. Shokirova

FarDU, magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda foydalanadigan uslubiy shakllar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: qobiliyat, fikrlash, stereotipik, etnopedagogik, muammo, usul, dizayn, o‘yin.

Madaniyatga asoslangan yondashuv bola rivojlanayotgan etnik-madaniy vaziyatni hisobga olishni o‘z ichiga oladi va etnopedagogika va madaniyat an‘analarini uning barcha ko‘rinishlarida hisobga olgan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni ko‘rib chiqishga imkon beradi. Ushbu yondashuv vakillari kattalar va bolalarning yagona madaniy va semantik makon doirasidagi o‘zaro ta‘siri bolaning shaxsiyatini rivojlantirishga yordam beradi, deb hisoblashadi. Madaniyatga asoslangan yondashuv doirasida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayoniga o‘qituvchilar va ota-onalarni jalb qilishning samarali vositasi san‘atga murojaat qilishdir.

Yuqorida aytib o‘tilganidek, fikrlash samaradorligi birinchi mezon - A.I. Savenkov fikriga ko‘ra ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish mezoni hisoblanadi. Tafakkurning mahsuldorligi yuqori darajadagi yangilikka ega mahsulot yaratish qobiliyati, uni olish jarayonining individual o‘ziga xosligi va aqliy rivojlanishga ta‘sir qilish bilan tavsiflanadi.

Fikrlashning mahsuldorligi - bu muammolarni hal qilishning yangi usullarini qurish usullariga ega bo‘lish (E.N. Kabanova-Meller, E.K. Osipova, Z.A. Reshetova). Bunday texnikaning muhim xususiyati yangi fikr poezdlarining paydo bo‘lish qulayligidir. Hosildorlik muayyan savolga javob sifatida ilgari surilgan g‘oyalarning miqdori va sifati bilan o‘lchanadi.

Madaniyatga asoslangan yondashuv nafaqat o‘qituvchilarni, balki ota-onalarni, bolalarni turli xil san‘at turlariga va bolalar uchun xalq madaniyatidan hikoya qiluvchi

badiiy ertaklarga jalb qiladigan odamlarni jalb qilish bilan amalga oshirilishi rejalashtirilgan.

A.I. Savenkov fikriga ko'ra, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning ikkinchi mezoni tafakkurning o'ziga xosligidir. Ko'pgina mutaxassislar fikrlashning o'ziga xosligini ijodiy qobiliyatli shaxsning tafakkurining asosiy xususiyatlaridan biri deb bilishadi. Ko'pchilikka ma'lum bo'lganidan farq qiladigan yangi, kutilmagan g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyati, banal, odatda fikrlashning o'ziga xosligi deb ataladi. Bu xususiyat bolaning fikrlash va xatti-harakatlarida, tengdoshlari va kattalar bilan muloqotda, barcha turdagi faoliyatda namoyon bo'ladi. O'ziga xoslik (yoki uning yo'qligi) mustaqil chizmalar, hikoyalar yozish, dizayn va bolalar faoliyatining boshqa mahsulotlarining tabiati va mavzularida aniq ifodalanadi.

Madaniyatga asoslangan yondashuv badiiy va o'yin vazifalarida fikrlashning o'ziga xosligini rivojlantirish uchun qo'llaniladi: hikoya qahramoni uchun etishmayotgan tafsilotlarni chizish, rassomning rasmiga asoslangan hikoya yaratish, musiqiy asar qahramoni uchun uy yaratish, va hokazo.

A.I. Savenkov qarashlariga ko'ra keyingi mezon-fikrlashning moslashuvchanligi, bu shunchaki ma'lum muammolarni hal qilish uchun yangi strategiyalarni tezda izlash qobiliyati emas, bu, birinchi navbatda, biror narsaga eski qarashlaridan voz kechish qobiliyatidir. M. Vertgeymer, shuningdek, uning izdoshlari K. Koffka va K. Dunker fikrlash moslashuvchanligining xususiyatlaridan biri stereotipik harakatlardan voz kechish, ob'ektlar o'rtasidagi g'ayrioddiy va yangi xususiyatlarni (munosabatlar, o'zaro ta'sirlar) ajratib ko'rsatish qobiliyati ekanligini aniqladi. Inson oldida turgan qaror qabul qilish jarayoni - bu situatsion tasvirni qayta qurish, ob'ektda birinchi qarashda ko'rinmaydigan yangi xususiyatlarni aniqlash bilan bog'liq bo'lgan o'ziga xos narsani qayta ko'rib chiqish va o'zgartirish.

A.I. Savenkov ga muvofiq mezonlarning har biri odingi yondashuvda batafsil ko'rib chiqildi, bu borada biz ushbu mezonlar har birining qo'llanilishi faoliyat yondashuvini hisobga olgan holda ko'rib chiqamiz:

- fikrlash samaradorligi - bolalarni maqtash, rag'batlantirish orqali o'z fikrlarini, g'oyalarini, qarorlarini faol ifoda etishga undash;

- fikrlashning o'ziga xosligi - mustaqil qaror qabul qilish, berilgan muammodan chiqish yo'li, ijodiy faoliyat ob'ektini yaratish uchun etarli vaqt ajratish;

- fikrlashning moslashuvchanligi - har qanday badiiy muammolarni hal qilish jarayonida yangi muammoli vaziyatlar to'g'risida muqobil, uzluksiz ma'lumot berish.

- o'yin faoliyati;

- g'oyani rivojlantirish qobiliyati

- maktabgacha yoshdagi bolalarga butun guruhning shablonli yechimi uchun emas, balki individual g'oyalar uchun turli xil didaktik o'yinlarni taklif qilish.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish assotsiativ sinektik yondashuvni hisobga olish va qo'llashni talab qiladi. Assotsiativ sinektik yondashuv:

Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish - bu o'qituvchilar va talabalarning birgalikdagi ijodiy faoliyatini tashkil etish tamoyillari tizimi;

Fikrlash mahsuldorligi - o'qituvchi tomonidan taklif qilingan rasmlar asosida hikoyalar ixtiro qilish;

Fikrlashning o'ziga xosligi - o'qituvchi tomonidan ota-onalarning bolalar bilan ijodiy o'zaro munosabatlari uchun topshiriqlar berish;

Fikrlashning moslashuvchanligi - bolalar uchun yangi echimlarni topish uchun o'qituvchining tayyor echimi bilan vazifalar;

G'oyani rivojlantirish qobiliyati - har bir bola o'qituvchi va ota-onalar bilan muhokama qilib, o'zining asl g'oyasini ifodalashi va rivojlantirishi uchun badiiy va o'yin faoliyatida vazifani hal qilish uchun g'oyalarni ishlab chiqish uchun "bahs" tashkil etish.

Yuqoridagilarni umumlashtirib, quyidagi xulosaga kelishimiz mumkin.

Biz maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning uslubiy yondashuvlarini quyidagicha tahlil qildik:

1. madaniyatga asoslangan yondashuv maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradigan va har bir bolaning shaxsiyatining madaniy boshlanishini shakllantiradigan badiiy va o'yin faoliyati mazmunini konkretlashtiradi;

2. faollik yondashuvi, maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun eng samarali badiiy va o'yin vazifalari haqida bilim beradi va fikrlash jarayonlarining faolligini oshiradi;

3. assotsiativ-sinektik yondashuv yangi ongli ijodiy yutuqlarni yaratishga imkon beradi, shu bilan birga bu yondashuv turli xil ijod turlarini yagona ijodiy jarayonda sintez qilishda qo'llaniladi.

Uslubiy yondashuvlarni tahlil qilish maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy va o'yin faoliyatida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonining mazmunini aniqlashga imkon berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'ljayevna O. F. Et al. Innovatsion texnologiyalar yordamida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy salohiyati samaradorligini oshirish yo'llari //Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali. – 2023. – T. 3. – №. 3. – c. 311-315.

2. O'rinova f. Innovative reforms in the modern preschool education system //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B2. – c. 557-561.

3. Uljaevna u. F. Et al. Necessary conditions for the development of creative thinking in future teachers //Modern journal of social sciences and humanities. – 2022. – т. 4. – с. 444-448.
4. Uljayevna o. F. Et al. Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy salohiyatini takomillashtirishda ilmiy faoliyatga tayyorlashning metodik tizimi //Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – с. 660-667.
5. Uljayevna u. F. Et al. Creolized texts, their features and possibilities //Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – с. 668-673.
6. Uljayevna U. F. The activity of developmental centers in the formation of children's abilities /Science and innovation. – 2022. – т. 1. – №. B2. – с. 107-110.
7. Uljayevna O. F. Et al. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktabga tayyorlash tamoyillari //Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – с. 654-659.
8. Uljaevna U. F. Et al. Development of creative activity of preschool children in art game as a psychological and pedagogical problem //Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – с. 47-51.
9. Usmonova Shaxnoza Yoqubjon qizi. "THE CONCEPT OF COSMONICS AND ITS NATURE". International Conference on Studies in Humanity, Education and Sciences Helsinki, Finland. ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 2, January 10th 2022
10. Urinova Feruza Uljayevna, Valiyeva Hojirakhon Ilhomjon kizi. Development of intellectual abilities of preschool children. Through developing technologies. Modern journal of social sciences and humanities. Issn:2795-4846.Vol.4/(2022).
11. Asqarova O'M. Pedagogika: Oliy o'quv yurtlari uchun darslik / O'M. Asqarova, M. Xayitboyev, V.S. Nishonov; O'zR oliy va o'rta-maxsus ta'lim vazirligi. – T.: "Talqin", 2008. – 288 b.
12. Zokirova, S. M., & Topvoldiyeva, Z. R. (2020). ABOUT BORROWINGS IN THE UZBEK LEXICON. *Theoretical & Applied Science*, (4), 701-705.
13. Topvoldiyeva, Z. R., & Topvoldiyeva, F. R. (2020). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА БОЛАЛАРГА ЧЕТ ТИЛЛАРИНИ О'ҚИТИШНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ. *Студенческий вестник*, (27-3), 80-81.
14. Soliyev, I., Topvoldiyeva, Z., & Topvoldiyeva, M. (2022). INTRODUCING CHILDREN TO NATURE. *American Journal of Pedagogical and Educational Research*, 2, 10-12.
15. Топволдиева, З. Р. (2020). ЎЙИНИНГ МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАГА РИВОЖЛАНТИРУВЧИ ТАЪСИРИ. *Интернаука*, (22-3), 75-76.